

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Cymunedau
DYDDIAD	12/09/2024
TEITL	Gwasanaethau Gwastraff ac Ailgylchu
RHESWM DROS GRAFFU	Cynllun y Cyngor 2023-28 - Gwynedd Werdd
AWDUR	Roland Thomas, Pennaeth Adran Cynorthwyol yr Adran Amgylchedd
AELOD CABINET	Y Cynghorydd Dafydd Meurig, Aelod Cabinet Amgylchedd

1. Pam fod angen ei graffu?

- 1.1 Craffwyd y rhesymau tu ôl i orwariant yn y maes ac amlinellid o'r rhaglen waith i adolygu materion oedd angen sylw yn y meysydd gwastraff ac ailgylchu yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 19 Ionawr 2023.
- 1.2 Blaenoriaethwyd yr eitem i'w graffu yn ystod 2023/24 ac fe'i raglenwyd ar gyfer cyfarfod 18 Ebrill 2024. Er mwyn rhoi cyfle i ffrydiau gwaith yn y maes hwn i ddatblygu ymhellach, penderfynwyd yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 30 Tachwedd 2023 i'w ail-raglennu gan ei ystyried yn y gweithdy blynyddol.
- 1.3 Adnabuwyd y gwasanaeth i'w graffu oherwydd bod prosiect 'Gwastraff ac Ailgylchu' wedi ei gynnwys yng Nghynllun y Cyngor 2023-28 a bod rhai cynlluniau arbedion angen ystyriaethau pellach cyn dod i benderfyniad terfynol.

2. Beth yn union sydd angen ei graffu?

- 2.1 Pwrpas yr adroddiad ydi cyflwyno diweddariad ar raglen waith a materion sydd angen sylw ym meysydd Gwastraff ac Ailgylchu, ac yn benodol:
  - Pa gynnydd a wnaed o ran y rhaglen waith?
  - Cynnydd a heriau o ran cyrraedd targed ailgylchu 70% o wastraff erbyn 2025
  - Beth yw'r rhwystrau/cyfleoedd i gyflawni?
  - Beth yw'r sefyllfa ddiweddaraf o ran y gorwariant?
  - Pa gamau sydd yn cael eu cymryd i wireddu'r arbedion?
- 2.2 Er nad ydym yn cyfeirio at Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn uniongyrchol yn yr adroddiad, rydem yn teimlo bod yr adroddiad yn ystyried ein bod yn ymateb i'r pum ffordd o weithio sydd eu hangen er mwyn cyflawni'r saith nod llesiant.

3. Cefndir / Cyd-destun

- 3.1 Yn 2022, fel rhan o newidiadau i strwythur uwch reolaethol corfforaethol y Cyngor, penderfynodd y Cabinet y dylid trosglwyddo cyfrifoldeb am gasglu a thrin gwastraff ac ailgylchu o'r Adran Briffyrdd a Bwrdeistrefol i'r Adran Amgylchedd.
- 3.2 Trosglwyddwyd y Gwasanaethau Gwastraff ac Ailgylchu i'r Adran Amgylchedd yn ffurfiol ym mis Hydref 2022, gyda chyfrifoldeb am y gyllideb yn llawn yn trosglwyddo yn 2023. Adnabuwyd 4 prif flaenoriaeth ar gyfer sylw:

- Gwella gofal cwsmer ac ymdrin ag ymholiadau/cwynion,
- Mynd i'r afael â lefelau salwch uchel,
- Cyrraedd targed ailgylchu cenedlaethol o 70%,
- Rheolaeth o'r gorwariant.

3.3 Ym mis Ionawr 2023 daethpwyd ag adroddiad i'r Pwyllgor Craffu i roi diweddariad ar y gwaith oedd wedi digwydd ers i'r gwasanaeth drosglwyddo, ynghyd ag amlinelliad o gynlluniau'r Adran wrth barhau i drawsnewid a thrawsffurfio'r gwasanaeth. Mae'r adroddiad yma wedi ei osod allan efo'r rhaglen waith honno dan sylw. **Mae'r rhaglen waith wedi ei osod fel atodiad i'r adrodd yma (Atodiad 1).**

3.4 Ers dechrau ymgymryd â'r gwaith yma rydem fel uwch reolwyr wedi cymryd yr egwyddor nad oes unrhyw beth yn sanctaidd a bod angen adolygu pob maes wrth i ni wireddu'r dyheadau craidd o wella'r gwasanaeth i'n trigolion a'r staff.

Strwythur

3.5 Rydem wedi ystyried ein strwythur yn ddwys ac wedi ailstrwythuro ychydig er mwyn sicrhau atebolrwydd, ac er mwyn i staff a'r cyhoedd gael gwell diffiniad ac eglurdeb o reolaeth y gwasanaeth. Mae'r strwythur wedi eu rhannu o dan dri rheolwr penodol, ac mae'r isod yn crynhoi dyletswyddau fesul maes:

- **Gwasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu (Casglu)** - darparu gwasanaeth casglu gwastraff ac ailgylchu o gartrefi Gwynedd. Mae'r gwasanaeth yn gyfrifol am gasglu deunydd ailgylchu a bwyd yn wythnosol, a gwastraff gweddilliol pob 3 wythnos. Yn ogystal cesglir gwastraff gardd gan bron i 17,000 o gartrefi sydd wedi tanysgrifio i'r gwasanaeth, ynghyd a chasgliadau clinigol a chlytiau a gwastraff masnachol i fusnesau a thai gwyliau.
- **Gwasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu (Asedau a Thrin Gwastraff)** - darparu gwasanaeth, cyfleusterau a threfniadau i dderbyn, trin a gwaredu gwastraff ac ailgylchu ar ôl iddo gael ei gasglu gan y Cyngor. Mae'r gwasanaeth yn derbyn y gwastraff mewn 3 safle trosglwyddo mewnol ac yn defnyddio un darparwr preifat. O'r safleoedd hyn trosglwyddir gwastraff gweddilliol i Barc Adfer a deunyddiau ailgylchu i'w trin gan 3ydd parti (costau i'r Cyngor) neu i'r farchnad yn uniongyrchol (incwm i'r Cyngor). Mae gan y Cyngor 2 safle trin ein hunain - Caergylchu, yng Nghaernarfon ble gwahanir plastigion, mhetalau a thuniau, a GwyriAD ger Clynnog Fawr ar gyfer prosesu gwastraff bwyd. Mae'r gwasanaeth yn gyfrifol am redeg 8 canolfan ailgylchu a sicrhau trefniadau ôl-ofalaeth i 3 cyn-safle tirlenwi.
- **Gwasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu (Sicrwydd Ansawdd a Data)** - darparu cefnogaeth weinyddol, rheoli cytundebau ac incwm masnachol a gardd, monitro, a sicrhau sicrwydd ansawdd i'r gwasanaethau casglu a gwaredu gwastraff. Mae hyn yn cynnwys sicrhau bod trefniadau iechyd a diogelwch yn cael eu sefydlu a'u harddel. Mae'r gwasanaeth yn gyfrifol am ddosbarthu biniau ac am addysgu a hyrwyddo drwy gynnal ymgyrchoedd lleol a traws-sirol i hyrwyddo a helpu trigolion i leihau'r gwastraff a gynhyrchir gan annog mwy o ailgylchu. Yn ogystal mae gan y tîm gyfrifoldeb statudol am adrodd ar ddata gwastraff ac ailgylchu i Lywodraeth Cymru a Chyfoeth Naturiol Cymru.

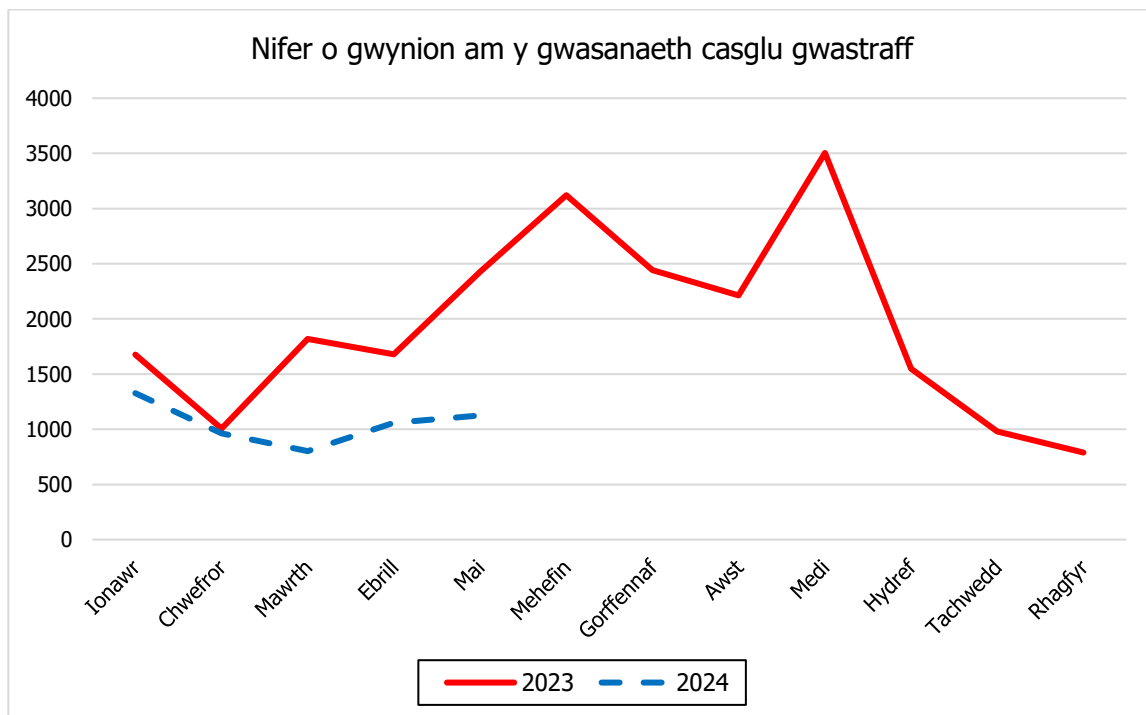
Ble ydym ni mewn cymhariaeth ag Awdurdodau eraill

- 3.6 Mae ffigyrau diweddaraf sydd wedi eu cyhoeddi gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru am 2022-23 yn dangos fod rhedeg gwasanaeth casglu ac ailgylchu yma yng Ngwynedd yn costio £258.48 fesul eiddo. Mae hyn yn gosod Gwynedd yn drydydd drytaf yng Nghymru. Yn amlwg mae gwahaniaethau rhwng pob awdurdod yng Nghymru o ran daearyddiaeth, demograffig a'r math o wasanaeth sy'n cael ei gynnig, ond mae'n dangos bod cryn dipyn o waith dal angen ei wneud i droi'r gwasanaeth yn un o'r rhai mwyaf effeithlon yng Nghymru.
- 3.7 Mae cost casglu ailgylchu (sych a bwyd) yng Ngwynedd 37% yn uwch na chyfartaledd Cymru ar gost o £91.78 y cartref. Yn amlwg mae amrywiaethau o sut mae Awdurdodau eraill Cymru yn gweithredu ond mae'r rhan fwyaf o awdurdodau yn casglu yn wythnosol (17 o awdurdodau) ac yn dilyn glasbrint Llywodraeth Cymru (14), sef casglu ailgylchu wedi ei wahanu ar y stepen drws.
- 3.8 Mae ein costau prosesu ailgylchu sych yn £9.18 fesul eiddo, mae hyn £8.30 yn uwch na chanolrif Cymru. Mae'n debyg mai un rheswm bod cost gyfartalog Cymru mor isel ydi oherwydd bod rhai awdurdodau yn gallu gwerthu eu cynnyrch am bris uwch na ni yn y farchnad, a gyda gwell telerau efo cwmnïau trin gwastraff. Mae hyn yn sicr yn rhywbeth rydem yn ymwybodol ohono a bydd hyn yn derbyn sylw pellach yn y paragraffau dilynol.
- 3.9 Mae ein costau prosesu bwyd yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol, ond mae GwyrAD, sef ein safle prosesu bwyd drwy Dreuliad Anerobig, yn brosiect mae'r Cyngor wedi ymrwymo iddo tan 2028. Mae ein perfformiad o ran y lefelau o wastraff bwyd a gesglir o'i gymharu efo gweddill Cymru yn isel - dim ond 68kg o wastraff bwyd rydem yn ei gasglu fesul eiddo, mewn cymhariaeth â chyfartaledd o 90kg gan weddill awdurdodau Cymru. Eto byddwn yn dod yn ôl at hyn yn yr adroddiad.
- 3.10 Mae cost ein gwastraff gardd yn rhesymol i'w gasglu mewn cymhariaeth â gweddill awdurdodau Cymru, ar gost o £6.36 yr eiddo, ond eto mae ein costau prosesu yn uchel. Rydem yn casglu 90kg o wastraff gardd fesul cartref yng Ngwynedd - mae hyn yn uwch na chyfartaledd Cymru o 73kg fesul eiddo. Yn amlwg rydem wedi cwtoegi tymor casglu gwastraff gardd am y tro cyntaf yma yng Ngwynedd eleni er mwyn adlewyrchu'r tymor tyfu, ond hyd yn hyn mae'r niferoedd sydd wedi tanysgrifio wedi aros yn gyson. Ni fyddwn yn gwybod tan fis Mawrth 2025 os bydd hyn wedi cael effaith ar y tunelledd a gesglir.
- 3.11 Mae casglu gwastraff gweddilliol pob tair wythnos yn costio £34.13 fesul eiddo pob blwyddyn. Mae hyn 25% yn uwch na chyfartaledd Cymru. Mae ein costau prosesu yn £50.98 fesul eiddo, sydd yn 19% yn uwch na chyfartaledd yr hyn mae awdurdodau eraill Cymru yn ei dalu. Ond eto rydem mewn cytundeb hir dymor efo pedwar Awdurdod Lleol arall y gogledd i ddargyfeirio ein gwastraff na ellir ei ailgylchu i'w waredu ym Mharc Adfer.
- 3.12 Felly dyna yw'r darlun cyffredinol wrth gymharu efo gweddill awdurdodau Cymru. Mae rhan nesaf yr adroddiad wedi ei strwythuro fesul pennawd o'r rhaglen waith sydd wedi ei gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu hwn yn barod ym mis Ionawr 2023.

Adolygu trefniadau casglu

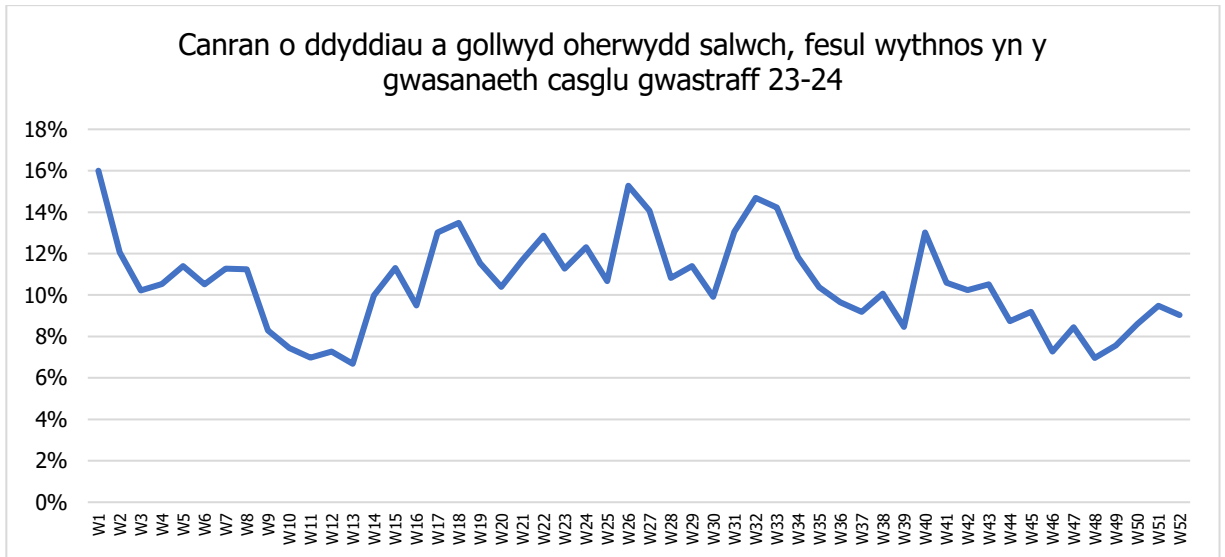
- 3.13 Rwyf yn ailadrodd yr hyn gafodd ei gyfleu yn yr adroddiad gwreiddiol sef, does dim dwywaith, fod staff y gwasanaethau yn cyflawni swyddogaeth allweddol ac mae ymdrechion y gweithlu yn cael ei werthfawrogi gan aelwydydd ar draws y sir. Maent yn gyfrifol am gasglu ailgylchu, gwastraff bwyd a gwastraff gweddilliol o tua 64,000 o eiddo domestig ar draws Gwynedd, yn casglu gwastraff gardd, swmpus, clytiau a deunydd meddygol o rai cartrefi ac yn darparu gwasanaeth gwastraff masnachol i tua 2,000 o fusnesau.

- 3.14 Yn gynnar iawn yn y cyfnod arsylwi daeth i'r amlwg fod gan Gyngor Gwynedd weithwyr cydwybodol a gweithgar ond bod angen newid, tynhau a gwella trefniadau i gefnogi'r gwaith yma. Yn y cyfnod yn dilyn cyflwyno'r adroddiad Craffu (Ionawr 2023), penodwyd Rheolwr Caglu Gwastraff ac Ailgylchu newydd ac fe ailstrwythurwyd lefel yr uwch arweinyddion a'r arweinyddion tîm. Yn ogystal, penderfynwyd rhoi adnodd busnes a gweinyddol yn y depos i gefnogi'r gwaith. Gosodwyd cyfeiriad clir a chymhwysedd i lefel yr arweinyddion, yn enwedig o gwmpas trefniadau salwch a gofynion i leihau dibyniaeth ar oramser i gwblhau'r gwaith.
- 3.15 Penderfynwyd yn fuan hefyd bod gweithredu trefn ardaloedd Arfon, Dwyfor a Meirionnydd yn creu aneffeithlonrwydd ac ymdeimlad o dri gwasanaeth casglu gwastraff yn hytrach nag un gwasanaeth ar gyfer Gwynedd. Cryfhawyd y depo yng Nghaernarfon ar gyfer gwasanaethu ardal y gogledd, sef hen ffiniau Arfon, a depo arall yn Harlech ar gyfer gwasanaethu ardal y de, sef ffiniau'r hen Meirionnydd a Dwyfor. Er bod diffiniad ardaloedd yn debyg i'r hyn oeddynt yn y gorffennol, mae hyn wedi caniatáu inni ail-edrych ar ein strwythur ac ail-ddylunio cylchdeithiau sy'n croesi'r hen ffiniau ardal, heb orfod poeni yn ormodol ble roedd y criwiau wedi eu lleoli. Bydd yr holl gylchdeithiau yn cael eu dylunio a'u haddasu fel hyn yn y dyfodol.
- 3.16 Yn ystod y cyfnod yma o newid fe welwyd lefelau cwynion uchel am fethiannau casglu gan ein trigolion. Fodd bynnag, fel roedd swyddogion newydd yn setlo i'w rôl a'r gweithwyr casglu yn dod i arfer efo'r drefn newydd, yn araf bach daeth y lefel cwynion i lawr. Mae hyn wedi cyfrannu at wella gofal cwsmer ac wedi helpu i roi delwedd fwy cadarnhaol am y gwasanaeth casglu. Mae'r graff isod yn brawf o hyn.

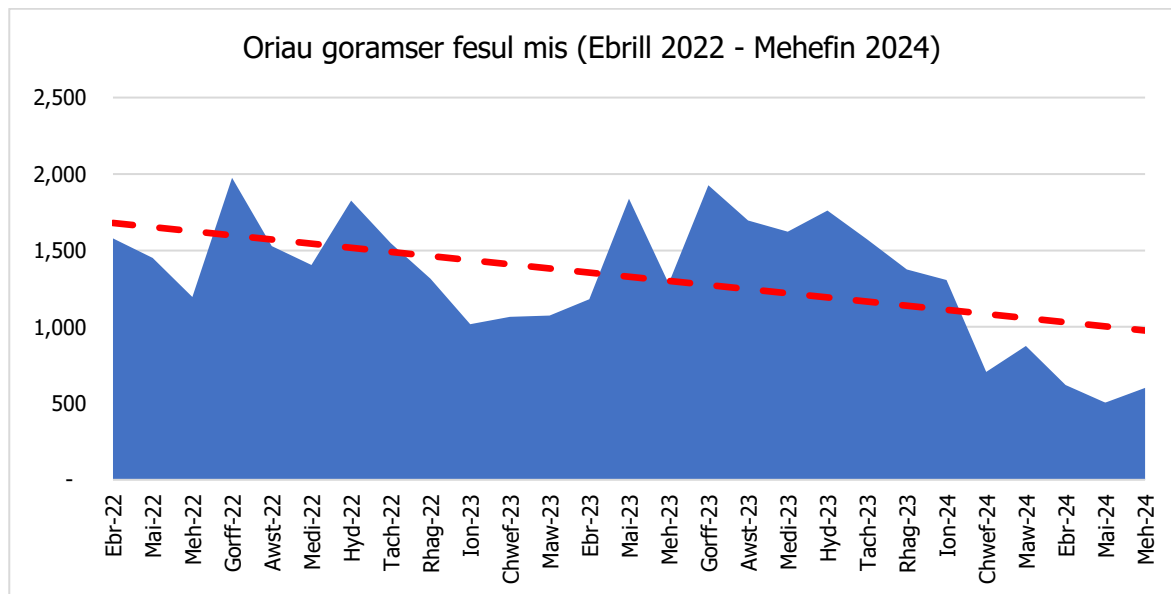

- 3.17 Mae rhoi swyddogion busnes a gweinyddol yn y depos yn syniad newydd ond mae eu gwaith wedi bod yn angenrheidiol a phwysig er mwyn bod yn gyswllt cyfathrebu clir ac uniongyrchol rhwng y cyhoedd a'r criwiau casglu. Rydem hefyd yn cydweithio yn agos efo gwasanaethau gofal cwsmer a thechnoleg gwybodaeth y Cyngor i wella ein 'drws ffrynt', a byddwn yn un o'r gwasanaethau cyntaf yn y Cyngor i ddefnyddio technoleg deallusrwydd artifisial (AI) i'n helpu efo hyn.

- 3.18 Rydem yn teimlo fod pethau yn mynd yn dda ar ochr casgliadau gwastraff ar hyn o bryd, ond yn amlwg mae gwaith yn parhau i'w wneud. Mae cryfhau'r cyfathrebu a dealltwriaeth rhwng y rheolwyr a'r gweithlu wedi arwain at wella cydweithio ac arsylwir hefyd fod mwy o ymdeimlad o falchder gan y gweithlu yn eu gwaith. Rydem yn awyddus i gynnal y momentwm yma er mwyn cyflwyno gwelliannau pellach.
- 3.19 Rydem ar hyn o bryd yn buddsoddi mewn camerâu gwell i'w gosod ym mhob cerbyd casglu er mwyn gwella trefniadau iechyd a diogelwch. Yn ogystal rydem wedi buddsoddi mewn system technoleg 'in cab' (Bartec), fydd eto yn cryfhau'r cysylltiad rhwng y criwiau casglu a'n trigolion. Bydd system Bartec hefyd yn galluogi ein criwiau i adrodd ar unrhyw gamddefnydd o'n gwasanaeth, megis cartrefi sy'n cyflwyno gormod o wastraff neu gartrefi nad sy'n ailgylchu. Mae'r criwiau casglu ar hyn o bryd hefyd yn defnyddio'r system Bartec i nodi os ydi'r bin wedi ei gyflwyno ar gyfer ei gasglu neu beidio. Bydd yr wybodaeth yma yn ddefnyddiol wrth inni ymateb i ymholiadau o fethu casglu, a bydd yn rhoi darlun mwy cywir inni o faint o fethiannau casglu rydem wedi ei fethu go iawn.
- 3.20 Mantais arall y system yw bydd gan y criwiau fapiau casglu electronig. Roedd nifer uchel o gwynion unigol am fethu casglu yn tarddu o ardaloedd gweledig, pan roedd gyrrwr arferol i ffwrdd o'r gwaith, ac roedd ei eilydd yn anghyfarwydd â'r pwyntiau casglu, felly bydd Bartec yn help i ddiwallu camgymeriadau fel hyn. Yn ogystal bydd gofyn i'r gyrrwr gadarnhau ar y system unwaith byddant wedi gorffen casglu stryd neu eiddo penodol. Bydd y system hefyd yn caniatáu'r arweinyddion tîm reoli'r gwaith 'o bell' (remotely), yn hytrach na disgwyl nes bod y criwiau wedi dychwelyd i'r depos, e.e. os oes achos o fethu casglu.
- 3.21 Nid yn unig bydd gosod camerâu yn helpu i wella iechyd a diogelwch, ond rydem hefyd wedi penodi swyddog iechyd a diogelwch penodol ar gyfer y gwasanaeth casglu gwastraff. Rydem hefyd wedi rhoi blaenoriaeth i iechyd, diogelwch a lles y staff ers y cychwyn. Mae dilyn trefniadau salwch y Cyngor yn sicrhau bod staff yn cael cymorth arbenigol (ffysio, Medra a.y.b.) yn gynt, a'u monitro yn rheolaidd nes eu bod yn dychwelyd i'r gwaith. Yn ogystal, mae pwyslais wedi bod ar rannu negeseuon am iechyd a lles personol yn y depos. Ac wrth gwrs mae'r Adran yma yn croesawu'r Polisi Alcohol a Chyffuriau arfaethedig newydd y Cyngor, gan fydd hyn yn ychwanegu haen arall yn ein nod i sicrhau fod pawb yn ddiogel yn y gwaith.
- 3.22 Un arall o brif ofynion y briff gwreiddiol oedd dod a lefelau salwch dan reolaeth. Nid yn unig roedd salwch yn cael effaith ar 'moral' gweddill y gweithwyr, ond roedd yn costio i'r gwasanaeth orfod rhoi cyfr tra roedd swyddog yn sâl - drwy un ai gyflogi gweithwyr llanw neu dalu goramser i orffen cylchdeithiau. Fel yr adroddwyd ym mharagraff 3.20 roedd absenoldeb gyrrwr 'arferol' ar gylchdaith wledig yn cynyddu'r cwynion o fethu casglu oherwydd diffyg adnabyddiaeth o'r ardal. Ar adegau roedd lefelau salwch mor uchel fel nad oedd modd cael cerbyd allan i gwblhau cylchdaith casglu. Mae'r graff isod yn dangos y lleihad sydd wedi bod yn lefelau salwch. Roedd nifer o ddyddiau gwaith a gollwyd yn y gwasanaeth oherwydd salwch yn 2022-23 yn 79 diwrnod ar gyfartaledd yr wythnos neu 11.3% o'r gweithlu. Roedd hyn wedi lleihau i 71.6 diwrnod neu 10.6% erbyn 2023-24. Rydem yn disgwyl lleihad bellach eto eleni.

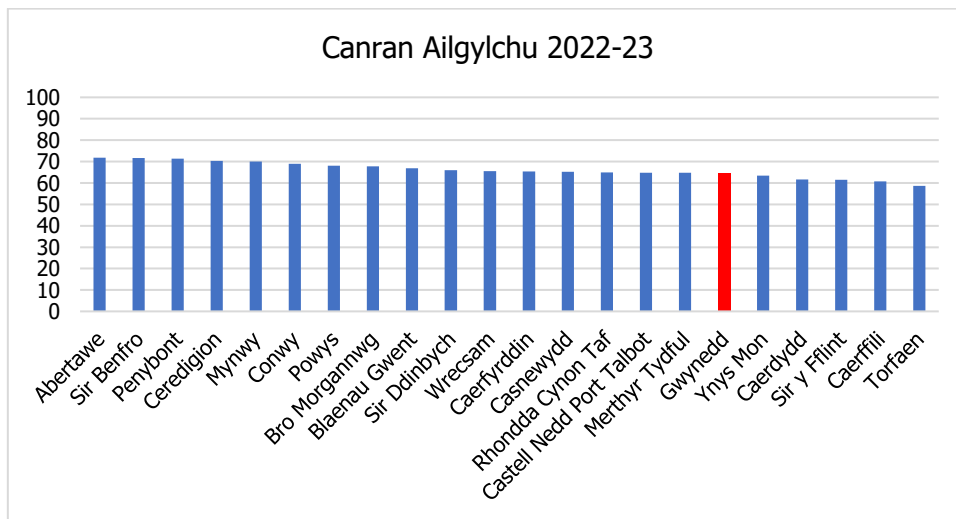
3.23 Penderfyniad arall a wnaethpwyd drwy drafodaethau efo'r gweithlu a'r undebau oedd parhau efo trefniadau tasg a gorffen (task and finish). Ond yn wahanol i'r hen drefn ble roedd hwn yn cael ei weld fel tasg a gorffen personol, newidiwyd y pwyslais yn glir i fod yn dasg a gorffen cyfunol. Rydem yn teimlo bod hyn wedi cyfrannu at well awyrgylch tîm ac wedi helpu gostwng lefelau goramser. Mae lefel y goramser wedi lleihau yn sylweddol (gweler graff isod), a rydem wedi gallu parhau i sicrhau'r gwasanaeth efo'r un nifer o oriau sylfaenol / gweithwyr oedd yn y gwasanaeth pan benderfynwyd ei drosglwyddo i'r Adran. Rydem yn hyderus bydd cyflwyno system Bartec yn ein galluogi ni i barhau i wthio gwelliannau rheolaethol a gwella effeithlonrwydd.

3.24 Un her sydd gan y gwasanaeth i sicrhau trefniadau teg i'r gweithwyr ydi eu gallu i gymryd seibiant o wyliau. Tra bod rhan helaeth o staff y Cyngor wedi bod yn gweithio o adref dros gyfnod y pandemig Covid, bu i'r gweithlu gwastraff fod allan yn casglu, gwaredu a phrosesu gwastraff. Mae hyn wedi arwain at nifer uchel o wyliau wedi ei gronni gan y staff yma.

Sut fydd y gwasanaeth yn edrych yn y dyfodol

- 3.25 Mae Cyngor Gwynedd wastad wedi cyrraedd targed ailgylchu Llywodraeth Cymru o 64%. Fodd bynnag, rydem wedi methu gwthio heibio y canran o 64% ers ambell i flwyddyn bellach. Annhebygol iawn fydd Cyngor Gwynedd o gyrraedd y targed ailgylchu statudol o 70% erbyn mis Mawrth 2025, ac mae siawns y gallwn wynebu dirwy oherwydd hyn. Mae'n bwysig nodi yma nad pob awdurdod yng Nghymru sydd wedi cyrraedd y targed statudol o 64%, ac mae'r graff isod yn dangos mai 5 awdurdod lleol yn unig oedd wedi cyrraedd y lefel ailgylchu o 70% (2022-23). Rydem yn ffyddiog ein bod efo cynlluniau cadarn i gyrraedd y 70%, ac yn cydweithio a chyfathrebu yn agos efo swyddogion Llywodraeth Cymru a'u hymgyngorwyr ar ein cynlluniau.

- 3.26 Mae gwaith ymchwil diweddar gan Wrap Cymru wedi rhoi dadansoddiad inni o be sydd, ar gyfartaledd, mewn bin gwyrdd yng Ngwynedd ar hyn o bryd. Ein her ni ydi ceisio dargyfeirio cymaint o'r deunyddiau yma i'n ffrwd ailgylchu.

- 3.27 Mae pedwar o swyddogion hyrwyddo a chodi ymwybyddiaeth o fewn y gwasanaeth gwastraff ac ailgylchu. Yn hanesyddol, mae'r swyddogion wedi eu harallgyfeirio i ddelio efo materion eraill o fewn y maes gwastraff, ac yn aml iawn yn datrys problemau unigol yn lleol. Er bod y gwaith yma yn bwysig ac yn cael ei werthfawrogi gan drigolion Gwynedd,

bydd cyfeiriad penodol nawr iddyn nhw fod yn blaenoriaethu gwaith hyrwyddo a newid ymddygiad. Yn ogystal rydem am ail ategu'r neges ailgylchu er mwyn sicrhau bod ein trigolion yn gwahanu eu deunyddiau yn gywir, a bydd pwyslais yn cael ei roi unwaith eto ar ailgylchu gwastraff bwyd. Mae astudiaethau yn dangos bod 'hwb ymddygiadol' (behavioural nudge) a 'sgwrs garreg drws' (doorstepping) yn gallu gwneud gwahaniaeth mawr i lefelau ailgylchu.

3.28 Er nad yw'r strategaeth gyfathrebu wedi ei ysgrifennu eto bydd rhaid sicrhau ein bod yn taro'r egwyddorion craidd a sicrhau ein bod yn gwthio'r geiniog i'r eithaf, drwy asesu:

- i ba raddau byddwn yn llwyddiannus yn sicrhau bydd pobl yn sylwi ar y negeseuon (effaith)
- i ba raddau y bydd y dechneg gyfathrebu yn dylanwadu ar ymddygiad ailgylchu'r bobl sy'n ei dderbyn (dylanwad)
- y manylder y gellir defnyddio'r dechneg i gyrraedd cynulleidfa neu grŵp penodol iawn (targedu).

3.29 Ni allwn dargedu ein trigolion efo'r un neges, bydd yn hanfodol inni adnabod grwpiau megis plant, teuluoedd, myfyrwyr, pobl hŷn a phobl ganol oed, a bydd dosbarthiad cymdeithasol yn bwysig i hyn hefyd. Os na fyddwn yn gweld cynnydd o'r ymgyrchoedd, yna bydd rhaid inni ystyried mabwysiadu rhai pwerau gorfodi ffurfiol i'r swyddogion.

3.30 Cynllun arall rydem am ei dreialu yn y misoedd nesaf yw caglu deunyddiau papur a chardfwrdd, a chaniau a phlastigion mewn sachau hesian yn hytrach na'r system troli-bocs Cartgylchu. Er na fydd canlyniadau'r peilot yn wybyddus am rai misoedd, rydem fel swyddogion yn gobeithio bydd hyn yn llwyddiannus, oherwydd yn bennaf, mae'n mynd i gynyddu faint o gapasiti fydd gan drigolion i ailgylchu. Mae awdurdodau eraill sy'n defnyddio trefn debyg yn adrodd bod y deunydd ailgylchu o well ansawdd oherwydd ei fod yn cael ei wahanu yn well, ac wrth gwrs fe fydd y sachau hesian yn rhatach i'r Cyngor na phrynu ac amnewid Cartgylchu.

3.31 Yn ystod yr hydref mi fyddwn yn ymgynghori a chyhoeddi **Strategaeth Wastraff** newydd. Mae hyn yn flaenoriaeth sydd wedi ei adnabod yng Nghynllun y Cyngor 2023-28 – Gwynedd Werdd. Yn amlwg mi fyddwn yn amlinellu ymhellach sut rydem am gyrraedd y targed ailgylchu o 70%, ond hefyd byddwn yn ystyried amllder casglu gwastraff gweddilliol. Mae ystyried amllder casglu wedi ei adnabod fel un o gynlluniau arbedion y gwasanaeth yn ogystal. Eto mae awgrym cyffredinol fod casglu capasiti o 60kg o wastraff gweddilliol yr wythnos yn sicrhau bod trigolion yn ailgylchu mwy o'u gwastraff. Mae Cyngor Gwynedd ar hyn o bryd yn casglu uchafswm o 80kg o ran fwyaf o'n heiddo pob wythnos, h.y. biniau 240 litr pob 3 wythnos.

Data – pont bwysu

3.32 Mae'r drefn bresennol o gasglu a phrosesu data am lefelau ailgylchu/ gwastraff yn ddarniog ac angen ei ddiweddarau. Mae data am ganrannau ailgylchu yn cael ei adrodd i Lywodraeth Cymru yn chwarterol fel rhan o drefniadau statudol Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer monitro lefelau ar draws Cymru. Ond byddai sicrhau data mwy byw yn galluogi'r gwasanaeth i weithredu mewn modd mwy amserol a rhagweithiol.

- 3.33 Byddai sicrhau data sydd o ddefnydd i ni, ac ar gael yn fwy rheolaidd na'r drefn chwarterol bresennol yn galluogi blaenoriaethu ymdrechion i newid ymddygiad mewn meysydd/ardaloedd lle mae angen gwella. Byddai gallu cymharu data yn dilyn ymyrraeth maes o law o gymorth er mwyn mesur llwyddiant.
- 3.34 Felly rydem wedi buddsoddi mewn meddalwedd newydd ar gyfer ein pontydd bwysu, a bydd hyn yn ein galluogi inni gael data amserol, gan leihau ein dibyniaeth o gael data gan 3ydd parti. Mae Wrap Cymru ar hyn o bryd hefyd yn cynnal archwiliad ar ansawdd ein data.

Canolfannau Ailgylchu

- 3.35 Mae costau cynnal a rhedeg wyth o ganolfannau ailgylchu yn hafal i £46.99 yr eiddo yma yng Ngwynedd, mae hyn £13.04 yn uwch na chyfartaledd awdurdodau lleol eraill Cymru. Ac er bod wyth canolfan yn y sir, mae chwech o awdurdodau sydd â llai o gyfleusterau yn derbyn mwy o ddeunyddiau fesul eiddo na Gwynedd - rydem ni yn derbyn 176kg fesul eiddo. Mae ein cyfradd dargyfeirio i ailgylchu o'r canolfannau ailgylchu yn 77%.
- 3.36 Mae gan Gyngor Gwynedd wyth canolfan ailgylchu wedi eu lleoli ar draws y sir - sef y nifer uchaf yng Nghymru. Mae hyn yn sicrhau bod 87% o drigolion Gwynedd o fewn pellter teithio o lai na 20 munud at unrhyw ganolfan. Mae Wrap Cymru yn awgrymu y dylid cael canolfan ailgylchu i bob 50,000 eiddo - mae gan Gyngor Gwynedd ganolfan ailgylchu i bob 8,200 eiddo. Mae ein darpariaeth ar hyn o bryd yn un o'r goreuon o ran cyrhaeddiad trigolion - ond hefyd y drytaf o ran cost fesul eiddo.
- 3.37 Rydem yn adolygu hygyrchedd ein canolfannau ailgylchu ar hyn o bryd. Un eitem rydem am ailedrych arno yw agor y bagiau duon sydd yn cyrraedd ein canolfannau ailgylchu gan ein trigolion, oherwydd rydem yn gwybod fod llawer o ddeunyddiau ailgylchu yn aml yn y bagiau yma ac yn cael eu taflu i'r sgip gwastraff gweddilliol. Byddwn hefyd yn edrych am gyfleoedd i wella'r safleoedd o safbwynt iechyd a diogelwch a'r gallu i gynnig darpariaeth i allu ailgylchu mwy o wahanol ddefnyddiau
- 3.38 Byddwn hefyd yn ystyried codi ffi ar waredu rhai eitemau o wastraff, yn enwedig deunyddiau sy'n costio i'r Cyngor eu gwaredu, megis teiars, rwbel ac asbestos. Rydem hefyd am edrych i dynhau pwy sy'n cael defnyddio ein canolfannau, ac ar yr un pryd gwella hygyrchedd mynediad i rai carfannau o'r gymdeithas, e.e. creu 'awr dawel' i drigolion sy'n ei gweld yn anodd archebu 'slot' yn y ganolfan drwy'r drefn bresennol.
- 3.39 Rydem hefyd am edrych ar greu lleoliad neu siop ail-ddefnyddio ar gyfer y deunyddiau sydd yn dod drwy ein canolfannau ailgylchu. Er dylid clodfori ailgylchu, mae'n bwysig ein bod yn ceisio cychwyn yr hierarchaeth drwy leihau pob math o wastraff, yna ei drwsio a'i aildefnyddio cyn ei ailgylchu. Rydem yn gweld potensial yma i helpu pobl a lleihau ein costau gwaredu ar yr un pryd. Mae'n debyg byddwn yn edrych am gyfleon partneriaethu i wireddu hyn. Mae hyrwyddo economi gylchol wedi ei adnabod fel un o flaenoriaethau Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur Cyngor Gwynedd, ac mae aildefnyddio yn taro'r briff yma.

Dosbarthu Biniau

- 3.40 Mae ein gwasanaeth dosbarthu cynwysyddion yn cael ei weld yn bwysig i'n trigolion. Ond yn ddiweddar mae lefelau cynwysion am y gwasanaeth wedi cynyddu yn sylweddol wrth i drigolion orfod disgwyl amser hir am eu cyfarpar. Mae nifer o resymau am hyn, yn cynnwys y galw digynsail a gafwyd gan fusnesau yn dilyn cyflwyno trefniadau casglu newydd yng Nghymru. Fodd bynnag, daeth yn amlwg fod angen inni adolygu ein holl drefniadau

dosbarthu yn sgil hyn. Rydem ar hyn bryd yn gweithio ar greu gwasanaeth dosbarthu biniau mwy gwydn ac effeithlon, a hefyd yn edrych ar roi rhai o'r cyfarpar llai mewn Siopau Gwynedd a Chanolfannau Ailgylchu, fel bod ein trigolion yn gallu mynd i nôl eitem heb oedi (e.e. cadï cegin, sachau bwyd). Drwy ddefnyddio technoleg a gwneud gwell defnydd o wybodaeth y gweithwyr danfon yn Llwyn Isaf, hyderwn bydd gennym wasanaeth dosbarthu biniau mwy effeithlon yn y misoedd nesaf.

Gwastraff Masnachol

- 3.41 Ym mis Ebrill 2024 cyflwynwyd Rheolau Ailgylchu yn y Gweithle gan Lywodraeth Cymru. Roedd y gofyn yma yn gosod oblygiadau cyfreithiol ar fusnesau i wahanu'r gwastraff yn yr un modd ag aelwydydd Cymru. Roedd goblygiadau'r ddeddf yn golygu fod Cyngor Gwynedd fel gweithredwr casglu hefyd yn gorfod casglu deunyddiau gwastraff ac ailgylchu ar wahân am y tro cyntaf. Rhaid cyfaddef fod mabwysiadu'r drefn yma ar gyfer gwastraff masnachol wedi bod yn broblemus iawn i'r Cyngor ac mi amlygodd wendidau sylfaenol yn ein systemau a'n trefniadau busnes.
- 3.42 Oherwydd hyn penderfynwyd adolygu ac ailedrych ar ein busnes gwastraff masnachol, ac ar hyn o bryd rydem yn mynd drwy adolygiad cynhwysfawr o'r busnes gyda chymorth ymgynghorwyr Llywodraeth Cymru - Partneriaethau Lleol a Wrap Cymru. Fel rhan o'r adolygiad mi fyddwn yn mynd allan i ofyn am adborth gan fusnesau. Rydem yn hyderus byddwn mewn gwell lle yn y flwyddyn newydd gyda strwythur a systemau mwy cadarn ac y gallwn fod gyda gwasanaeth ble all pawb fod yn falch ohono eto.
- 3.43 Mae sicrhau ffynhonnell o incwm gwastraff masnachol a thai gwyliau yn greiddiol i'r gwasanaeth ac wedi ei adnabod fel un o'n prif risgiau ar gofrestr risg yr Adran.

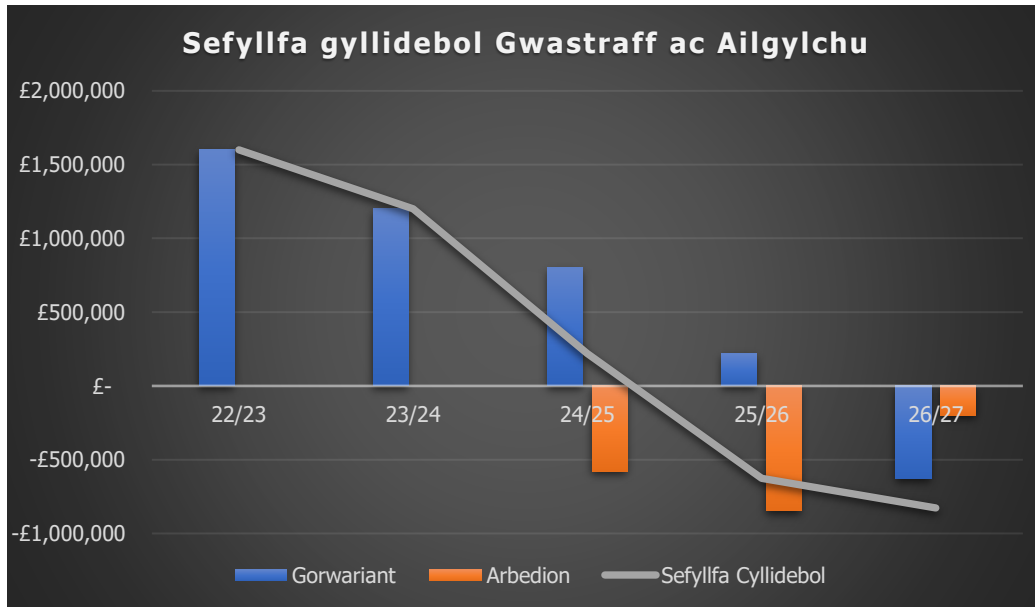
Prosesu – preifat / cytundebau

- 3.44 Mae natur y gwasanaeth yn golygu fod yna nifer o gytundebau gyda darparwyr allanol am drefniadau derbyn deunydd gwastraff ac ailgylchu yr ydym yn ei gasglu. Un o'r rhain yw trefniadau rhanbarthol lle mae'r Cyngor yn cydweithio gyda chynghorau eraill o'r gogledd ar gytundeb Parc Adfer ar gyfer gwaredu gwastraff gweddilliol. Rydem hefyd mewn partneriaeth efo Cyngor Ynys Môn ar gyfer gwaredu gwastraff gardd a chwmni Biogen ar gyfer gwaredu gwastraff bwyd ar ein safle GwyrïAD. Rydem hefyd yn ddibynnol ar gwmnïau preifat lleol a cenedlaethol i drin a phrynu ein gwastraff.
- 3.45 Mae ein lleoliad ar gyrion y farchnad ym Mhrydain yn rhoi cyfyngiadau arnom o ran cystadleuaeth i werthu ein deunyddiau a hefyd o ran cyrraedd y farchnad o gwbl. Er enghraifft rydem yn cludo ein coed i'w ailgylchu yn ardal Manceinion a chlytia i'w ailgylchu yn Rhydaman.
- 3.46 Mae natur y farchnad yn golygu y gall prisiau amrywio o ran yr incwm a dderbynnir am ddeunyddiau sy'n cael eu casglu gan y Cyngor. Mae angen cynnal gwaith pellach i sicrhau bod rheolaeth gadarn ar gytundebau gyda chwmnïau eraill sy'n derbyn ein gwastraff a'r incwm a dderbynnir amdano.
- 3.47 Rydem wedi penderfynu mai yn safle Caergyglchu a Ffridd Rasmus fydd ein prif hybiau prosesu gwastraff o hyn allan. Mae Caergyglchu yn ganolfan brosesu a dechreuwyd fel prosiect yn 2005 rhwng Antur Waunfawr, Cwmni Gwastraff Mon-Arfon a Chyngor Gwynedd. Yn amlwg gyda Caergyglchu bron yn 20 oed, mae'r safle bellach wedi pasio ei addasrwydd i bwrpas.

- 3.48 Er mwyn ein galluogi i gael y deunyddiau gorau i'r farchnad, ac er mwyn uchafu ein pris gwerthu fesul deunydd, rydem yn gweld bod buddsoddi mewn safle, darpariaeth a chyfleuster newydd yn hanfodol. Mae maint y safle a'r cynnydd sydd wedi bod ar y safle, bellach yn bryder hefyd o safbwynt iechyd a diogelwch. Mae nifer o'r peiriannau sydd yn Caergyachu hefyd wedi cyrraedd diwedd eu hoes gwaith, ac mae costau cynnal a chadw'r peiriannau yma hefyd yn gostus ac yn cynyddu yn flynyddol.
- 3.49 Rydem hefyd yn trosglwyddo gwastraff a deunyddiau ailgylchu ar draws y sir o un safle trosglwyddo i'r llall drwy ddefnyddio tair lori cludo (hookliff). Nid yn unig mae hyn yn creu allyriadau carbon diangen, ond mae'n gostus ac yn gallu llygru'r deunyddiau yn ogystal.
- 3.50 Felly er mwyn sicrhau bod ein gweithrediadau mor effeithlon ac effeithiol a phosibl rydem yn edrych i fuddsoddi mewn dwy ganolfan trin a phrosesu newydd – un yn Caergyachu a chael canolfan prosesu o'r newydd yn Harlech.
- 3.51 Rydem yn cydweithio efo Wrap Cymru a Llywodraeth Cymru i ddatblygu'r ddau safle. Mae'r cynlluniau cychwynnol wedi eu derbyn a'r gobaith ydi y bydd gennym achos busnes cryf erbyn mis Mawrth 2025 i gyflwyno i'r Cyngor. Bydd hyn yn ein galluogi i gyflwyno ein cynnig am gymorth ariannol gan Lywodraeth Cymru. Hyd yn hyn mae'r adborth rydem wedi ei gael gan y Llywodraeth yn bositif.
- 3.52 Mae safle Harlech hefyd yn cynnig lle inni edrych ar brosesu deunyddiau ailgylchu eraill yn ogystal. Bydd hyn yn golygu y gallwn leihau costau a dibyniaeth ar y sector breifat.

Gorwariant ac Arbedion

- 3.53 Mae gwaith sylweddol wedi digwydd ers trosglwyddo'r Gwasanaethau Gwastraff ac Ailgylchu i gael gwell rheolaeth ar y gorwariant hanesyddol. Nid yw mor 'ddu a gwyn' a stopio gwario i ddod at sefyllfa gyllidol gytbwys mewn un cylch blwyddyn ariannol. Roedd rhaid edrych ar achosion crai'r gorwariant a thaclo hynny yn ofalus, gan fantoli'r gwasanaeth oedd yn cael ei roi i drigolion Gwynedd. Ar ddiwedd 2022-23 roedd gorwariant o fewn y gwasanaethau gwastraff ac ailgylchu yn £1.6m. Gwelwyd lleihad o £420k y llynedd yn lefel y gorwariant, a rhagwelir y bydd lleihad pellach eleni, a fydd yn golygu gorwariant ar ddiwedd y flwyddyn o tua £800K.
- 3.54 Yn ogystal â chael rheolaeth o'r lefel gorwariant, mae cynlluniau arbedion gwerth £1.7m wedi eu hadnabod ar gyfer Gwasanaethau Gwastraff ac Ailgylchu fel rhan o Strategaeth Arbedion y Cyngor. **Mae'r rhestr o'r arbedion wedi eu gosod yn yr atodiad (Atodiad 2).**
- 3.55 Os gwireddir y cynlluniau arbedion, a gwireddu lleihad pellach disgwylidig o £400K ar y gorwariant, bydd y Gwasanaethau wedi lleihau eu cyllidebau o fwy na £2.5m. Mae'r cynlluniau arbedion wedi gorfod cael eu blaenoriaethu i helpu'r bwlch ariannol corfforaethol, cyn taclo'r gorwariant o fewn y gwasanaeth. Petai'r gwasanaeth wedi gallu defnyddio'r cynlluniau i leddfu'r gorwariant, yna mae'r Adran yn ffyddiog byddai'r Gwasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu wedi cyrraedd sefyllfa gytbwys a thu hwnt yn ei chyllideb erbyn diwedd 2025/26.

**Mae'r blociau glas yn dangos gwir orwariant am 22/23 a 23/24 ac amcan ar gyfer 24/25. Yna o 25/26 mae'r arbedion yn cael eu tynnu o'r gorwariant i ddangos sefyllfa gronnes ond gan dybio nad ydym yn gallu symud o'r gorwariant tebygol am 24/25 o £800k. Mae'r oren yn dangos arbedion corfforaethol fesul blwyddyn. Mae'r llinell lwyd yn dangos sefyllfa gyllidebol y gwasanaeth os byddem yn defnyddio'r arbedion yn erbyn y gwasanaeth yn unig.

- 3.56 Fodd bynnag, efo'r cynlluniau sydd gan yr Adran i daclo'r gorwariant yn cael eu gosod yn y strategaeth arbedion mae risg sylweddol na fydd posibl dod a chyllideb gwastraff ac ailgylchu yn gytbwys yn y dyfodol agos.
- 3.57 Rydem yn cydnabod yn llwyr fod angen i bob gwasanaeth chwarae eu rhan i sicrhau bod y Cyngor yn gallu gosod cyllidebau cytbwys. Mae'r rhan yma yn dangos yn eglur fod y Gwasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu wedi cyfrannu at y rhaglen arbedion, ac yn parhau i wneud hynny. Fodd bynnag, mae'n gynyddol glir erbyn hyn nad oes modd cyflawni sefyllfa o wariant lled-niwtral yn y erbyn y gyllideb, sef un o brif ofynion y briff gwreiddiol. Bydd cyflawni cynlluniau arbedion corfforaethol, tra ar yr un pryd parhau i gyflwyno gwelliannau i sicrhau gwasanaeth o safon i bobl Gwynedd yn her.

Cerbydau

- 3.58 Mae gan y gwasanaeth tua 100 o gerbydau casglu a gwaredu gwastraff. Ar hyn o bryd nid ydym wedi gallu buddsoddi llawer mewn cerbydau casglu gwastraff trydan. Rydem yn credu fod y newidiadau sylweddol wedi bod yn ddigon o ymyrraeth am y tro, a gyda lefelau'r cwynion yn uchel, roedd cyflwyno mwy o newid ble nad oedd yn bosibl rhoi gwarant o'i lwyddiant yn ormod o risg. Yn amlwg mae gan rai awdurdodau lleol eraill yng Nghymru gerbydau casglu ailgylchu trydan, ond mae canfyddiadau Cynllun Fflyd Werdd 2023-2029 (Cabinet 24/01/2023) yn nodi "*nid yw'r dechnoleg trydan wedi gwir gyrraedd y farchnad yma [cerbydau trwm] eto...ddim i'r graddau a fyddai'n effeithiol yng Ngwynedd*". Fodd bynnag, rydem yn parhau i anelu at ddatgarboneiddio ein fflyd erbyn 2030, ond bydd angen inni fel Adran gydweithio yn agos efo'r Gwasanaeth Fflyd i edrych ar y dechnoleg a'r cynllun busnes yn fanwl, oherwydd ar hyn o bryd mae cerbydau trydan tua dwbl pris cerbyd disel.
- 3.59 Wedi dweud hynny, gyda chymorth ariannol gan Lywodraeth Cymru, rydem wedi prynu dau gerbyd 'telehandler' trydan sy'n cael eu defnyddio i symud deunyddiau yn y canolfannau ailgylchu. Mae'r adborth i'r peiriannau yma wedi bod yn bositif iawn, ac wedi rhoi hyder inni fuddsoddi mewn rhai eraill os bydd y sefyllfa ariannol yn caniatáu.

Safleoedd Ôl-ofalaeth

- 3.60 Mae gan y Cyngor tri hen safle tirlenwi gwastraff yn Ffridd Rasmus, Cilgwyn a Llwyn Isaf. Mae'r Adran yn gyfrifol am sicrhau bod trefniadau ôl-ofalaeth yn digwydd ar y safleoedd hyn drwy samplu'r dŵr a'r nwy, cynnal y system Flare sy'n llosgi'r nwyon, ynghyd â gwaith cynnal a chadw ac adrodd yn gyson i Gyfoeth Naturiol Cymru.
- 3.61 Yn ddiweddar mae dau o hen safleoedd tirlenwi Gwynedd wedi cael eu trawsnewid yn hafan ar gyfer bioamrywiaeth a chadwraeth. Mae'r cyllid Lleoedd Lleol ar gyfer Natur gan Lywodraeth Cymru wedi helpu i adfer 74 erw yn Ffridd Rasmus (Harlech) a 32 erw yn Llwyn Isaf (Penygroes) i gynefinoedd cyfoethog ac amrywiol ar gyfer planhigion a bywyd gwylt.
- 3.62 Bydd y prosiectau yma yn cael effaith gadarnhaol ar fioamrywiaeth yn yr ardaloedd a gyda photensial i allu storio carbon. Mae'r gwaith wedi cwmpasu plannu coed a llwyni ym mhob safle, a chynyddu capasiti storio dŵr i ddenu mwy o amffibiaid, pryfed, adar, a mamaliaid naturiol. Mae'r prosiect wedi ei arwain gydag arbenigedd Cyfoeth Naturiol Cymru a'r Gwasanaeth Bioamrywiaeth a bydd mwy o gyhoeddusrwydd yn cael ei roi i hyn yn ystod yr hydref.

Datblygiad i'r Dyfodol

- 3.63 Mae'r gwasanaeth gwastraff yn wynebu heriau mewnol ynghyd a datblygiadau allanol. Mi fydd cyfundrefn ddiweddaraf o arbedion yn rhoi straen ychwanegol ar y gwasanaeth o ran yr ochr gyllidol. Mae strategaeth ddiweddaraf Llywodraeth Cymru, 'tu hwnt i ailgylchu' yn rhoi mwy o bwyslais ar gael Cymru yn wlad economi gylchol a fydd mai'n debyg yn gofyn inni ailgylchu deunyddiau newydd o ochr y ffordd a rhoi mwy o bwyslais ar drwsio ac aildddefnyddio.
- 3.64 Mae datblygiadau cenedlaethol hefyd yn dod a'i heriau. Mae cost gwaredu ein gwastraff gweddilliol ar hyn o bryd dros £4m, a gyda threth newydd ar allyriadau carbon yn debygol o ddod i mewn yn 2028, fe all y costau yma gynyddu o rywle rhwng £0.6m i £1.5m i Gyngor Gwynedd yn unig.
- 3.65 Mae Cyfrifoldeb Estynedig Cynhyrchwyr (Extended Producer Responsibility neu EPR) wedi ei gyflwyno yn raddol ers 2023, gyda'i bwrpas i osod statud gofynnol ar fusnesau sy'n cynhyrchu rhai mathau o gynhyrchion ar y farchnad i dalu'r costau llawn. Mae hyn yn gosod gofynion newydd arnom yng Ngwynedd i samplu'r gwastraff sydd yn mynd drwy ein canolfannau prosesu. Rydem eisoes wedi gosod technoleg camerâu ar ein llinell blastig i fesur faint o blastigion un-tro sy'n cael ei ailgylchu gan rai o'r archfarchnadoedd mawr. Fodd bynnag, fe all EPR hefyd fod yn ffynhonnell ychwanegol o incwm i'r Cyngor o 2025, ond nid yw maint yr incwm yma yn wybyddus ar hyn o bryd.
- 3.66 Yn ogystal bydd Cynllun Dychwelyd Ernes (Deposit Return Scheme neu DRS) yn cael ei ehangu. Mae'n fath o gyfrifoldeb cynhyrchydd estynedig, sy'n golygu y bydd gan gynhyrchwyr a mewnforydd diodydd gyfrifoldebau cyfreithiol newydd dros reoli a chasglu eu cynwysyddion gwag ar gyfer ailgylchu ac aildddefnyddio.
- 3.67 Wrth gwrs yma yng Nghymru mae awdurdodau fel Cyngor Gwynedd yn cynnig gwasanaeth hawdd ar y stepen drws yn barod i ailgylchu gwydr, tuniau a phlastigion. Mae risg wrth gwrs y byddwn yn gweld llai o'r deunyddiau yn dod drwy ein ffrwd ailgylchu, ac felly yn cael effaith ar ein canran ailgylchu a'n hincwm. Fodd bynnag, dylai'r cynllun yma leihau gwastraff yn y bin gweddilliol, cynyddu ailgylchu yn gyffredinol ynghyd a gostwng sbwriel sy'n cael ei daflu ar y stryd ac sydd yn y biniau stryd.

3.68 Mae rhai ardaloedd o Wynedd yn gallu bod yn broblemus inni oherwydd natur wahanol y gymdeithas yno. Mae nifer y cwynion o ddinas Bangor yn uchel, yn bennaf o ardaloedd ble mae myfyrwyr yn byw a ble mae nifer uchel o dai amlfeddiannaeth (HMO). Rhaid nodi yma nad yw hyn yn unigryw i Wynedd. Rydem yn cydweithio yn agos efo'r Brifysgol, Undeb y Myfyrwyr, Cyngor Dinas Bangor ac adrannau eraill o'r Cyngor i geisio cael datrysiadau i rai o'r materion hyn, ond yn amlwg nid yw'r adnoddau na'r cyllid yn caniatáu inni allu gwneud pob dim.

4. Prif Gasgliadau a rhaglen waith arfaethedig

4.1 Mae'r Adran wedi gweithredu ar nifer o faterion ac wedi gweld cynnydd ar amryw o brosiectau yn ystod y ddwy flynedd bellach. Mae'r Adran wedi llunio rhaglen waith manwl i'n galluogi i adolygu rhai meysydd ymhellach a chynnig datrysiadau i sicrhau fod y maes Gwastraff ac Ailgylchu yn cynnig gwasanaethau effeithlon, safonol a diogel, a'n bod yn parhau i gyfarch targedau ailgylchu uchelgeisiol Llywodraeth Cymru dros y blynyddoedd nesaf. Rydem yn dawel hyderus ein bod yn mynd i'r cyfeiriad cywir ac ein bod yn gallu dangos gwelliant yn y gwasanaethau.

4.2 Y prif gamau nesaf fydd cyflwyno ac ymgynghori ar y Strategaeth, cyd-weithio efo'n partneriaethau megis Llywodraeth Cymru a Wrap Cymru i ddatblygu achos busnes ar gyfer canolfannau prosesu newydd, a chynllunio rhaglen waith ar gyfer yr arbedion a all fod yn gynhennus, megis amllder casglu.

ATODIADAU

Atodiad 1 – rhaglen waith gwasanaeth gwastraff ac ailgylchu

Atodiad 2 – rhestr o arbedion gwasanaeth gwastraff ac ailgylchu